

De Historische Polders van Oostende.

Marcel Braet

Wie ooit de uitgebreide literatuur, die de Oostendse Polders behandelt, heeft doorgenomen zal ook de verschillende tegenspraken i.v.m. datering en de loop van de diverse dijken hebben vastgesteld. Denken we maar aan de "Gemene dijk".

J.B. Ameryckx heeft om die reden een studie-onderzoek gedaan van bodemkundige en landbouwkundige aard gekoppeld aan historische en literatuurgegevens.

Dit artikel is dan ook gebaseerd op zijn resultaten, gepubliceerd in het tijdschrift "Biekorf" van 31.8.1949.

Het ontstaan van de "Historische Polders van Oostende" kan niet losgekoppeld worden van het "Beleg van Oostende" (1601-1604) zonder hetwelke er gewoonweg geen sprake zou geweest zijn van de "Oostendse Polders". Over het "Beleg" willen wij hier niet te ver uitweiden gezien dit een uitgebreid hoofdstuk op zichzelf is.

V o o r g e s c h i e d e n i s

In 1445 kreeg Oostende van Philips de Goede een vergunning om aan de westzijde van de stad een haven uit te bouwen (18.10.1446). De haven situeerde zich ongeveer ter hoogte van het huidige Kur-saal met een dok in de huidige Van Iseghemlaan. "Haven" was eigenlijk een groot woord want er konden slechts vissersschuiten binnenlopen en dan nog alleen bij hoog water.

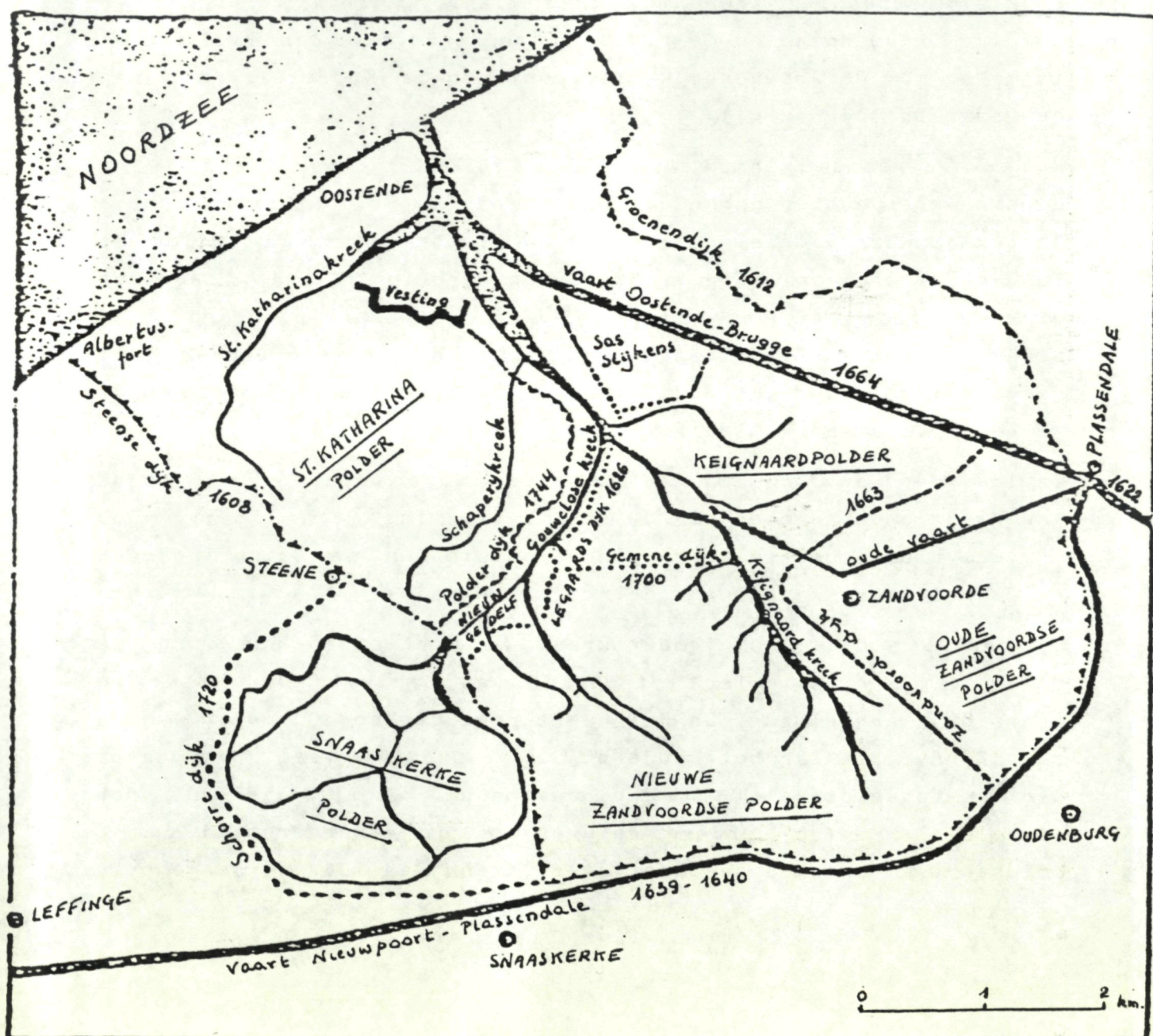
Omstreeks 1443 werd de "Oostendse Watergang" gegraven (door de natuur later vervormd tot de St. Catharinakreek) om aldus water-verbinding te bekomen tussen Oostende en 's Heer Woutermans Ambacht (dit Ambacht omvatte een gedeelte van Bredene - Ettelgem - Oudenburg - Mariakerke - St. Catharina en Zandvoorde). Deze watergang stond in verbinding met de Ieperleed (deze liep van Ieper over Diksmuide naar Brugge alover de plaats van de huidige vaart Nieuwpoort-Plassendale).

1584 : terwijl de westgeul langzaam maar zeker aan het verzanden was ontstond er aan de oostzijde van de stad een nieuwe geul (de huidige havengeul).

H e t B e l e g

Op het einde van de 16e eeuw kende onze streek de Spaanse overheersing met de godsdienstoorlogen tussen Spanje (Roomskatholieken) en de gereformeerden (vooral Nederland en ook Oostende). Nadat Gent, Brussel en Antwerpen in 1585 werden ingenomen door de Spanjaarden bleef slechts Oostende in handen van de Nederlanders. Na een periode van regelmatige aanvallen werd Oostende in 1601, onder Maurits van Nasau in "staat van beleg" gebracht. Deze bloedige strijd duurde tot 20.9.1604. Dit betekent 3 jaar en 80 dagen.

D e O o s t e n d s e P o l d e r s

Om strategische redenen had men (reeds voor het "Beleg") de duinen ten Oosten van de stad doorgestoken waardoor de streek rond Oostende, bij vloed, regelmatig onder water kwam. Zodoende schuurde het in- en uitvloeiende zeewater de nieuwe geul tot een ware havengeul.

Na het beleg werden, op verzoek van het Brugse Vrije, de plannen gemaakt voor het aanleggen van een grote ringdijk. In 1608 startte men de werkzaamheden van de "Steense dijk". Deze liep van het Albertus fort in zuidelijke richting (de huidige Steense dijk) tot op ongeveer 500 m. ten N.O. van Snaaskerke. Vandaar, een vierde cirkelomtrek beschrijvend tot aan Plassendale (langs dit deel kwam later de vaart Nieuwpoort-Plassendale) ; van Plassendale in N-richting over Bredene tot aan zee. Dit laatste stuk, "Groenendijk" genaamd, kwam klaar in 1612. (Dit is de huidige Groenendijk op de grens Oostende-Bredene en heeft niets te maken met de Groenendijk die loopt van de Kapittelstraat naar de vaart in Oudenburg.)

Het overstroomde gebied was aldus volledig ingedijkt. Twee dorpen waren echter nog bedreigd, enerzijds St. Catharina-dorp en anderzijds Zandvoorde. Alhoewel het iets hoger lag wilde men Zandvoorde toch volledig vrijwaren en werd in 1626 de "Legaardsdijk" aangelegd. Deze liep van aan het Philippusford (Sas-Slijkens) tot aan de Steense dijk zodat de Gouwelozeekreek langs de oostzijde ingedijkt was. Het dorp St.-Catharina werd opgegeven en verdween volledig.

In 1627 werd de Catharinapolder onder water gezet (Deze polder was reeds ondergelopen bij de "Grote Vloeiing" van 1584). Door de veelvuldige onderwaterzettingen ontstonden de Catharinakreek, de Gouwelozeekreek en later de Keignaertkreek.

De bewering dat de Keignaertkreek zijn ontstaan had rond het beleg klopt niet. Ter vrijwaring van Zandvoorde werd de Legaardsdijk aangelegd. De Keignaertkreek die op 100 meter van het dorp Zandvoorde lag betekende bij overstroming veel meer gevaar dan de Gouwelozeekreek die op een paar kilometer van het dorp lag. Uit deze en verdere gegevens wordt verondersteld dat de Keignaert slechts na de onderwaterzetting van 1664 werd gevormd.

Door de Legaardsindijking werd enkel de Catharinapolder nog onder water gezet met als gevolg : deze polder slibde langzaam dicht en de havengeul kreeg geen voldoende spoeling meer. In 1662 was de geul bijna volledig verzand, bij laag water had men nog slechts 0,55 m. water. In 1663 kwam markgraaf Carracena naar Oostende om de zaak te onderzoeken. Er bleek maar een oplossing : een grotere oppervlakte diende onder water gezet te worden.

Het kanaal Nieuwpoort-Plassendale was ondertussen klaar (1639-1640). Het kanaal Brugge-Plassendale (1622) werd doorgetrokken naar Oostende (1664).

Om een grotere spoelruimte te bekomen keek men uit naar de "Nieuwe Zandvoordse Polder" maar om Zandvoorde verder te beschermen moest een nieuwe dijk worden aangelegd, nl. de "Zandvoordedijk". Deze werd gebouwd in 1663. De dijk liep vanaf de vaart Nieuwpoort-Plassendale naar Zandvoorde tot een 600 m. van de dorpskern (de huidige Groenendijk en de volledige Zwanenlaan -dit stuk kon destijds bereden worden) vervolgens ^{brug} beschreef hij een bocht en liep tot aan de dijk van het kanaal Plassendale-Oostende (dit stuk was niet berijdbaar).

Deze dijk werd dus niet vóór 1663 aangelegd, gezien hij aanleunde tegen de dijk van het kanaal Plassendale-Oostende dat zelf pas in 1664 voltooid was.

Op 25.3.1664 werd gans het gebied (Catharinapolder - Keignaertpolder en de Nieuwe Zandvoordse polder) onder water gezet.

Het is in die periode dat de Keingaertkreek ontstaan is. Deze werd op een bepaald moment tot 8 m. diep en 100 m. breed. Bij de bevolking van Zandvoorde rees ongerustheid. In 1700 werd dan een dijk aangelegd die de Nieuwe Zandvoordse Polder afsloot en aanleunde bij de Zandvoordedijk, nl. de "Gemene dijk" (de huidige Grintweg vanaf de Zwanenlaan tot ongeveer de Gistelse steenweg).

Gezien ook deze dijk berijdbaar was en aansloot bij het berijdbaar gedeelte van de Zandvoordedijk is achteraf verwarring ontstaan bij het opmaken van stafkaarten.

Door het afsluiten van de Nieuwe Zandvoorde polder moest uitgezien worden naar een nieuwe spoelpolder. Het zou de "Snaaskerkepolder" worden. Om enerzijds deze polder af te dijken en anderzijds om Stene te sparen werd alweer een nieuwe dijk aangelegd : In 1920 was de "Schorredijk" klaar.

Er werd een verbinding gegraven tussen de Gouwelozeekreek en een opening in de Steense dijk. Langsheen dit, het "Nieuw Gedelf", kon het water gemakkelijker in de Snaaskerkepolder binnendringen.

De Catharinapolder slibde dicht en was van geen nut meer als spoelpolder en om deze gronden als landbouwgrond voor te bereiden werd, voor de laatste maal, een nieuwe dijk gebouwd : de "Polderdijk" aan de westzijde van de Gouwelozeekreek. In 1744 was deze voltooid.

Maar ook de andere polders slibden aan tot Napoleon in 1803 de Snaaskerkepolder, als laatste, deed sluiten. Er werd definitief afgezien van het systeem van de spoelpolders.

Dicht bij de haven werden er spuikommen gegraven die in gebruik waren tot aan W.O. I.

Thans wordt de havengeul regelmatig uitgebaggerd.

Bronnen :

- J. Bowens : Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde Zeestad Oostende (1792) ;
- E. Vlietinck : Het oude Oostende en zijn driejarige belegering (1897) ;
- J. Amerijckx : De historische polders van Oostende (1949).

Samenstelling: Marcel Braet.

